

Purim - Realitate și fantezie în Cartea Esterei [anul 5782]

Cartea Esterei din Vechiul Testament conține câteva ciudățenii. În primul rând, numele lui Dumnezeu este absent, cu toate că prezența lui se simte, cartea fiind plină de minuni. Ciudată este și nepăsarea autorului față de asimilarea masivă a evreilor în mediul persan în care trăiau. Povestea se petrece în zilele de Pesah, însă sărbătoarea nu este amintită. Din această cauză și din multe altele a fost o dispută îndelungată între înțelepții din Talmud dacă să introducă această carte în canonul Vechiului Testament (Talmudul Babilonian, tractatul Meghila 7, fila b).

Cartea Esterei să fie oare un document istoric, sau o legendă din Orientul Antic?

Capitolul 1 este cu siguranță porțiunea care cuprinde cele mai multe elemente de istorie. Aici îl întâlnim pe regele Ahașveroș (în latină Ahasuerus) care apare și în cartea lui Ezdra (4:6). El este identificat cu împăratul persan (ahemenid) Xerxes I (486-465 î.e.n.).

Imperiul Ahemenid a fost întemeiat de împăratul Cyrus al II-lea cel Mare (559-530 î.e.n.), bunicul lui Xerxes. În istoria iudaică și potrivit celor scrise în Vechiul Testament el a eliberat evreei din captivitatea babiloniană și le-a permis să restabilească vechiul cult și să reconstruiască Templul din Ierusalim.

Ca să înțelegem guvernarea lui Cyrus al II-lea, trebuie să explicăm pe scurt sistemul lui administrativ. Imperiul, care avea patru capitale, era compus din numeroase „state”.

Acestea sunt cele 127 de provincii de la începutul cărții. Singura relicvă contemporană este așa-numitul „Cilindru al lui Cyrus” scris cu litere cuneiforme și expus la British Museum. În acest document, formulat în limba akkadiană, este proslăvită victoria lui Cyrus asupra lui Nabonidus, considerată plăcută zeului Marduk, și este descris modul în

care Cyrus a îmbunătățit viața cetății și a eliberat popoarele strămutate.

Lui Cyrus al II-lea i-a urmat fiul său, Cambyses al II-lea (530-522 î.e.n.) și apoi Darius I cel Mare (523-480 î.e.n.). Fiul acestuia și al Atossei (fiica lui Cyrus al II-lea) este eroul poveștii noastre, Xerxes I, sau în ebraică Ahașveroș. După cum apare în povestea biblică, imperiul lui se întindea din India până în Etiopia, adică din Valea Indusului până în Sudanul actual (vezi harta).

Cartea Esterei începe cu o petrecere regală în capitala de iarnă al imperiului, Susa, sau în textul biblic Șușan, din actuala provincie Khuzestan. (În antichitate era capitala Elam-ului după cum este scris în Daniel 8:2.)

Ciudățeni ale monarhiei

Nu avem surse persane despre petrecerile de la curtea imperială. Textul biblic descrie în detaliu belșugul de vase din aur, argint, sau marmură. În versetele 7-8 din Capitolul 1 se arată „Divanuri de aur și de argint erau așezate pe pardoseala de porfiră, de marmură albă, de sedef și de marmură neagră. Băuturile se turnau în vase de aur și în cupe felurite, în valoare de treizeci de mii de talanți...”

Acest lux este confirmat și de scriitorii greci contemporani. Ctesias din Knidos, un istoric și medic grec, fostul medic personal al lui Artaxerxes al II-lea, se plânge că nu poate bea vin dintr-o cană de lut, ca un om civilizată, ci numai din cupe de aur sau argint.

După spusele istoricului grec Herodot, monarhii ahemenizi susțineau că în stare de ebrietate omul este mai înțelept decât treaz. Aceasta poate explica unele situații ciudate din cartea Esterei. De exemplu după ce s-a îmbătat benchetuind cu cele șapte căpetenii (cap. 1:10), Ahașveroș le-a poruncit să o pedepsească în public pe împărăteasa Vaști (cap. 1:10-21). La fel și după ce au luat hotărârea „să nimicească, să omoare și să facă să piară pe toți evreii” (cap. 3:13) și au trimis-o tuturor guvernatorilor, Ahașveroș și Haman s-au îmbătat (cap. 3:15).

Alte incidente obscure devin mai clare dacă luăm în considerare obiceiurile persane. De exemplu împăratul poruncește să i se citească din cartea cronicilor. Se poate că cel mai puternic om din Imperiul Persan nu știe să citească? Da, pe atunci doar scribii știau să scrie și să citească.

Împăratul și femeile

În Cartea Esterei Ahașveroș este manipulat cu ușurință de femei. Și istoricii greci îl caracterizează pe Xerxes I ca pe un afemeiat, hotărârile sale fiind influențate de acestea.

În *Istoriile* lui Herodot apare o anecdotă despre prima soție a lui Xerxes I, Amestris (pe care unii istorici o identifică cu Ester) care i-a făcut o mantie minunată de frumoasă.

Încântat de noul veșmânt, Xerxes l-a îmbrăcat la o întâlnire cu iubita lui, Artaynte (care îi era și noră și nepoată). Ca de obicei, împăratul a întrebat-o ce și-ar dori, iar Artaynte i-a cerut mantia. Știind că soția lui va fi geloasă, Xerxes a implorat-o să aleagă altceva, aur, orașe, orice, dar ea a refuzat. Învins, el i-a dat mantia și femeia s-a fândosit cu ea prin tot palatul.

Amestris a așteptat cu răbdare momentul răzbunării: ziua de naștere a împăratului, când el își ierta supușii. Amestris i-a cerut soțului ei să redea mamei lui Artaynte toate drepturile pe care i le luase. În trecut, aceasta fusese curtată de Xerxes și ca s-o cucerească, el l-a căsătorit pe fiul său, Darius, ci fiica ei, Artaynte. Însă ea continua să-l respingă. Împărăteasa Amestris a învinuit-o pe Artaynte pentru infidelitatea soțului ei, pedepsind-o cu o soartă mai cruntă ca moartea: mutilarea care i-a distrus frumusețea.

Despre nume

Toate personajele din Cartea Esterei, fie ele evreiești sau persane, poartă nume ciudate, unice în tot Vechiul

Testament. Întrebarea este dacă ele sunt autentice, ori fac și ele parte dintr-o legendă. Vom analiza câteva dintre ele cu instrumente biblice, istorice și lingvistice.

Numele împărătesei Amestris nu poate fi identificat cu cel al Esterei, chiar dacă conține aceleași litere (STR), ci mai degrabă cu Vaști. Dar din punct de vedere istoric ea nu o reprezintă pe Vaști. Ctesias spune că, spre deosebire de Vaști, ea a supraviețuit multă vreme împăratului, participând la conducerea țării împreună cu fiul ei, împăratul Artaxerxes (425-405 î.e.n.).

Numele împăratului, Ahașveroș, mai apare de încă două ori în Vechiul Testament, ceea ce dovedește că a existat un rege cu așa un nume asemănător. L-am identificat cu împăratul Xerxes I din motive gramaticale, cronologice, istorice și chiar și psihologice, de comportament.

Ahașveroș sună foarte diferit de Xerxes. Dar Xerxes este forma greacă a numelui, nu cea persană. În persana antică numele suna aproximativ „Chșayarša”. Adaptând acest nume la regulile fonetice ale ebraicii biblice, se obține Ahașveroș.

Identificarea împăratului cu Xerxes I nu este sigură. În traducerea greacă a Bibliei ebraice, făcută în secolul al III-lea î.e.n. – Septuaginta, Ahașveroș este numit Artaxerxes, care este fiul și moștenitorul lui Xerxes I. Dar în Ezra 4:7 apare Artahșasta, fiul lui Ahașveroș. Deci chiar dacă fonetic Artaxerxes se potrivește mai bine cu Ahașveroș, se preferă varianta Xerxes I.

Pentru Estera și Mardoheu situația este mult mai simplă. Numele Estera, care apare doar în această carte, este varianta ebraică a numelui zeiței mesopotamiene Iștar, zeița războiului, a dragostei și a fertilității. În tot Orientul Antic această zeiță era simbolizată de mirt, plantă care în ebraică se numește *hadas*. Și iată că Vechiul Testament spune că numele ei original era Hadasa (cap. 2:7). Cu alte cuvinte numele Estera este o traducere babiloniană a numelui ei ebraic. Pare bizar că numele zeiței care este și protectoarea prostituatelor și patroana cârciumilor, iar cultul ei include un templu al prostituatelor, este acceptat cu atâta nonșalanță.

Numele lui Mardoheu Evreul (Mordehai Haiehudi) derivă din numele lui Marduk, zeul suprem babilonian. El este numit și Bel sau Baal, cel mai important zeu din panteonul canaanit. Marduk este zeul dreptății, al ordinii și al destinului. Numele lui Mordaheu mai apare în Vechiul Testament în cărțile lui Ezra 2:2 și Nehemia 7:7

Astăzi cele două nume și-au pierdut conotațiile păgâne, devenind nume evreiești.

Despre alte nume din carte, cum este Haman voi scrie cu altă ocazie.

Estera în zilele noastre

Închei cu o întâmplare petrecută acum trei ani. După o prezentare în limba engleză pentru studenții de la Litere la o universitate din România, a venit la mine un student din Iran care învăța în România. Aflând că sunt din Israel, mi-a povestit că el este din orașul Shush, identificat cu orașul Șușan din cartea Esterei. El cunoștea bine cartea și mi-a povestit că toți locuitorii orașului cunosc povestea, mi-a arătat chiar poze din oraș cu statui ale personajelor, mai ales Estera și Mardoheu.

[Nu are importanță dacă povestea Esterei este adevăr istoric, legendă, sau chiar ficțiune, dar ea trăiește nu numai în ritualul iudaic, ci și ale alte popoare – de la extremiștii șiiți iranieni și până la amatorii de Cabala, ca Madonna, care a primit numele evreiesc Esther.](#)

Bibliografie

Tamar Eilam Gindin. The Book of Esther Unmasked. 2016

Vera Basch Moreen. In Queen Esther's Garden: An Anthology of Judeo-Persian Literature. Yale University Press,

2000

Herodot. Cele mai faimoase istorii. Humanitas, 2018 Encyclopedia Britannica. Ishtar, Marduk

Shafirir Asher. The Manual of Style Guide for Hebrew. Tel Aviv 2016. In hebrew: Yitur Laşon.

A apărut în revista Baabel, martie 2022